

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina na Zdravni drvari (izven Čezme) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; na Čezmo in Čezmo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Czecho \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene glasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil pošto.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vas, kar ima stik s listom

PROSVETA

2407-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1938), poleg vsakega imena na naslovni strani, da vam je s tem listom poslano naslednje. Zveznice se priložijo, da se vam list ne izgubi.

Hitler pomaga Kitajcem!

Poročilo se glasi, da nemški Hitlerjev režim prodaja orožje Kitajski, katera odbija, kolikor more, invazijo Japoncev. Vest, ki prihaja iz Penanga na Malajskem otočju, pravi, da je bila japonska vlada zelo razočana, ko je izvedela, da tudi Hitler, prijatelj in zaveznik Japonske, zalaga Kitajce z orožjem in strelivom.

Japonska jeza je razumljiva. Japonaki militaristi vendar smatrajo Hitlerja, kakor Mussolinija, za svojega prijatelja in zaveznika, s katerim so sklenili znani pakt proti komunistični internacionali. Zdaj pa odkrijejo, da prijatelj Hitler zalaga Kitajce z orožjem in strelivom — tiste Kitajce, ki se že tri leta srdito otepajo japonske nadvlade!

Zadevna vest se glasi, da nacistično orožje in strelivo za Kitajce prihaja z nemškimi parniki in Rangun v indijski državi Burmi in od tam ga prevažajo po suhem na Kitajsko. Nemški parnik, ki so ga zavohali japonski špioni, je bil natrpan s strojnimi in strojničnimi municijami. In to ni bil prvi parnik, pravijo. Istično Časopis Kitajci prejema bojni material tudi iz Čehoslovake, čeprav Čehoslovaška republika ni več in češke tovarne za orožje so do malega že štiri mesece pod Hitlerjevo kontrolo.

Da je diktator Hitler prijatelj z japonskimi militarističnimi razbojniki, obenem pa zalaga z orožjem in strelivom Kitajce, ki so sovražniki Japoncev, ni nič čudnega. Ta slučaj pač dokazuje koliko etike, poštenosti in doslednosti je pri Hitlerju in ostalih evropskih diktatorjih.

Stalin je delal isto na Špankem. Na eni strani je na tihem in po visoki ceni prodajal orožje in strelivo španskim lojalistom, na drugi strani je pa prodajal Mussoliniju olje, ki so ga v Italiji pretvorili v bencin, s katerim so potem italijanski "prstovoljci" gonili letala, iz katerih so padale smrtonosne bombe na Madrid, Barcelono in druga španska mesta!

Takšna je etika diktatorjev na čelu totalitarnih držav! Razlika med njimi je le v imenu in v peresu na kapi...

Kakšne trape so "antifašisti"

Pittsburski "antifašisti" pravijo v tonu silnega zgražanja, da Tone Garden pomaga Pircu in Hearstu, ko je prišel, da je neki "antifašist" spet potegnil clevelandko Enakopravnost v zadevi sovjetskega ubežnika Krivitskega.

Enakopravnost je namreč poročala, da je magazin Saturday Evening Post, ki prinaša članke Krivitskega, sam priznal, da nekdo drugi piše tiste ekspozije (pri komunističnem magazinu New Masses v New Yorku so "uganili"), da tisti piše je neki Hearstov članek! — in Tone Garden je konstatiral, da magazin Post ni priznal ničesar takega, iz česar sledi, da nekdo servira Enakopravnosti falzificiran material.

In ker se Garden v tej zadevi ne da kar tako ugnati v kozji rog, se v Pittsburghu silovito zgražajo, češ da Garden pomaga Pircu in Hearstu!

Taktika "antifašistov" — kakor klerikalcev — je, da nasprotnika spravijo za vsako ceno v zvezo s "hudičem". Kadar zapiše nekaj, kar jim ni po volji, pa ti zabrusijo: Tako pravijo tudi fašisti, tako pravi Hearst, tako pravi Pirc... Siromaki se ne zavedajo, da je to jako smešna igra, v katero se bodo sami zapletli.

In so se že! Pittsburski "antifašisti" imajo velik piknik okoli Keržetovih člankov; tako se jim dopadejo — morda ne v celoti, toda kolikor jim je br. Kerže namazal brade z medom — da jih v odlomkih ponatiskujejo. Veselo si manje roke, češ zdaj je pa le sfiksali Kerže Prosveto in njenega urednika.

Prišla je pa smola, da ima clevelandski Pirc isti piknik in isto veselje s Keržetovimi članki. Pircu se Keržetovi članki tudi dopadejo — in če bi Hearst razumel slovensko, bi najbrže tudi on plesal polko veselja.

Ali naj zdaj Tone Garden zapiše v Prosveti z debelimi črkami: Pittsburski "antifašisti" pomagajo Pircu oziroma Pirc pomaga pittsburskim "antifašistom" — kar bi bilo eno in isto?

Kaj je narobe s Pircem, oziroma kaj je narobe s pittsburskimi "antifašisti", da imajo enako veselje do Keržeta? —

Glasovi iz naselbin

Cankarjev glasnik

Cleveland. — "Veliki tvorec

— Priroda — ustvarja, nepre-

noma ustvarja skozi vso več-

nost, ustvarja in preustvarja,

polaga staro v grob in poraja

novo. V vsem tem njenem pora-

janju in prerajanju, zidanju in

presidavanju, sejanju in zore-

nju in novi rasti in novih plo-

ditvah, v njenih poskušnjah in

zmotah in popravkih in uspehih

je stalen Zakon, po katerem se

mora ravnati sama v največjem

in v najmanjšem, v gibanju sve-

tov in v atomu, ki mu mora slediti vse, kar je ustvarjeno. In

v velikem, skrivnostnem delu

Prirode je Lepota, razveseljajo-

ča oči, napajajoča duhove z nek-

tarjem in dajoča plačilo največ-

jim človeškim naporom. Ne išče

in ne proizvaja to lepoto v eno-

ličnosti, temveč v najbolj pisa-

ni pestrosti. Roža je krasen cvet,

a če bi bila vsa zemlja pokrita

s samimi rožami, ne bi bilo lepo.

Tudi mi smo našli marširaj

lepega v tej deželi, a tudi prime-

ali smo dosti lepega s seboj. Ne

silimo torej v enoličnost. Sprej-

mimo, kar najdemo dobrega in

lepega, a ohranimo in razvijaj-

mo, kar imamo takega sami, da

bo Lepota lepša, pestrejša in bo-

gatejša in bo naš vrt čim kras-

nejše cvetel in čim blaže duhtel."

Tako piše revija "Cankarjev

glasnik", glasnik in propagator

lastne moči vseh, ki ustvarjajo,

leposlova revija nanašajoča se

na naše razmere in dnevne pro-

bleme.

Publikacija je nova in v splo-

nem še ne razširjena, kot bi mo-

rala biti, zato išče nove čitate-

lje, čitatelje med tistimi, ki čit-

ajo in vedo, da čitajo, katerim

se hoče s čitanjem osvetljenja in

pridobitev. Mesniček išče inte-

ligentnih čitateljev, čitateljev,

ki znajo čitati. Ali jih imamo

med nami? Po zanimanju za do-

brim čitvom bi se sodilo, da jih

ni veliko. Ali nam ni dobro čit-

vo potrebno, kot prava hrana in

lepa obleka? Zakaj bi si ne pri-

voščili z najboljšim, kar imamo?

Čtivo je navadno tisto čudo, ki

urejuje, našo miselno obzorje,

ustvarja naš značaj, naš karak-

ter. Kar čitamo, to smo. Kot

nam ne pristaja zanemarjena

obleka, tako nam ne pristaja za-

nemarjenje naše duševnosti.

Postanite čitatelji "Cankarje-

vega glasnika"! Naročnina je

samo \$3 letno ali \$1.50 pollet-

no, če pa pošljete \$1 naravnost

v upravnštvo, dobite to revijo

za pet mesecev. Naslov je: 6411

St. Clair Ave., Cleveland, O.

Leo Poljsak.

Poteh in konec stavke pri Allis

Chalmers

West Allis, Wis. — V ponde-

ljek dne 12. junija se je pričela

stavka pri Allis Chalmers Co. s

polnim zamahom. Zjutraj so bi-

le pred veliko tovarno goste pi-

ketne linije, da odvrnejo in u-

stavijo okrog tisoč uradnih uslu-

žbenecv z mesečno plačo, ki so

delali tekem dveh tednov

"delavskega praznika". Večina

teh se vozi s poulično.

Ko jih je oni dan pripeljala

poulična, je voz zavil okrog vo-

glia tovarne, da izloži uslužben-

ce na kompanijski zemlji, seveda

ob varstvu policije. To je razka-

čilo stavkarje, ki so posegli

vmes in pričeli uslužbenca odri-

vati nazaj, nakar so najeti de-

putiji pričeli rabiti krepelje. V

tem prerivanju jih je precej u-

šlo v tovarno na delo. Stavkar-

ji so pretepli nekaj deputijev,

onega, ki je prvi dvignil krepeljo,

ca, precej občutno in ga razoro-

žili. On je bil potem poslan v

bolnišnico. Tudi pri treh drugih

vhodih so bili piketi aktivni s

svojimi komolci. Popoldne, ko so

šli iz tovarne, so stavkarji na-

meščence pozdravili pri vходу z

mogočnim "Bu-bu-bu!"

V torek zjutraj pa so si uredili

boljši piketni sistem. Vrste pred

vhodom so se potrojile, večje šte-

vilno pa se jih je posedlo na tra-

čnice poulične, da so tako ustavi-

li voz predno je motorik mogel

zaviti okrog tovarne na kompa-

nijsko zemljo. Stavkarji so za-

hvalili, naj vsi drugi potniki iz-

stopijo in nadaljujejo pot, ker

ni več daleč do konca proge, u-

službenke-skebe pa naj nazaj od-

peljejo.

Ker so se tej zahtevi uprli, je

policija s silo pričela potiskati

stavkarje na stran in delati pro-

stor za nadaljnjo vožnjo poulič-

ne. Med stavkarje je pričela me-

tati plinske bombe, nakar so se

v velikem številu vrgli na pou-

lični voz, pobili šipe, voz iztirili

in pretepli deset deputijev. Vseh

skupaj je bilo ranjenih trinajst.

Stavkarice so potegnile z neke

uslužbenke, ki je silila v tovar-

no, vrhno obleko in jo zlasale.

V splošni zmedbi jih je le malo

število šlo v tovarno in še te so

popoldne, ko so šli iz nje, obme-

tali s klopoteč, prav tako poulič-

no karo, ki je prišla ponje; tudi

ta je bila vsa "dekorirana". Gni-

lo jace je zadelo v nos tudi ne-

kega policaja, ki je skebe prote-

ktiral pri vozu, toda se je do-

brohotno obrisal.

Ker so medtem funkcionarji

Allis Chalmers Co. poklicali go-

vernerja Heila, naj jim pošlje

državno milico na pomoč, so od

njeja dobili zavrnili odgovor.

V njem je rekel, predno bo on

poslal milico, bo prej poslal na

lece mesta svoje opazovalce in

preiskovalce, kar je tudi storil.

Potem je superintendent sam

naznanil uslužbenec, naj v sre-

do ostanejo doma. Ta dan je bi-

lo torej vse mirno, toda stav-

karji so ostali pri vhidih na

stavkovni straži v velikem števi-

lu. Posebno dolga vrsta je bila

pred tovarno na Greenfield ave.

Med njimi je bilo tudi veliko

stavkaric, ki so živahno kora-

kale.

Ker je radi torkovih dogodkov

naš dični šerif Mitten ponovno

zahteval od governerja milico,

ja je slednji na kratko zavrnil,

naj odstopi, ako ne more vzdr-

žati reda, nakar je sam posegel

v spor s tem, da je obe stranki

pozval na konferenco v Athletic

Club, to je zastopnike korporaci-

je in avtne unije CIO.

Konferenca z governerjem se

je pričela že v torek zvečer, na-

kar se je governer izrazil, da ne

vidi toliko razlike v zahtevah,

Slika kaže policaje v napadu na pikete pred tovarno Briggs Mfg. Co. v Detroitu, Mich.

da bi se ne mogli zediniti na mi-

ren način. Pozval jih je, naj se

drugi dan popoldne, v sredo, zo-

pet snidejo na konferenci, kjer

bo tudi on navzoč. In res je ostal

z njimi pozno v noč, ko so dose-

gli sporazum, ki bo članstvu

predložen v soboto na glasova-

nje.

Kaj ta sporazum nudi in ko-

liko je unija dosegla, ni bilo še

objavljeno. Namig pa je, da je

sporazum precej zadovoljiv in da

bo pogodba sprejeta po članstvu

in podpisana. Kakšen bo izid

glasovanja s strani članstva,

bom poročala prihodnjic. Za se-

dnaj le izrazim željo, naj si tu-

kajšnji volilci zapomnijo postop-

panje našega dičnega šerifa in

pri prihodnjih volitvah obračun-

najo z njim.

Konec stavke pri Allis Chalmers. — Ker je v sredo zvečer pri-

šlo do sporazuma med zastopni-

ki Allis Chalmers Co. in avtne

unije CIO, so se vrste piketov v

četrtku omejile na manjše šte-

vilno. Bilo je vse mirno. Nihče

ni silil na delo v tovarno razen

onih, ki so radi varnosti po-

trebni. Ti so seveda imeli pro-

sto pot.

V petek pa so s piketiranjem

povsem prenehali. Le kak pol-

caj je postopal pred tovarno in

se dolgočasil. Izrabili so jih oni

naivneži, ki so se preje skupaj

zbirali, da organizirajo neodvis-

no unijo. Zdaj pa so s policijs-

ko protekcijo prihajali v unij-

ski urad s prošnjo, da se jih

sprejme nazaj v unijo. Upati in

želeti je, da jih je stavka iztre-

nila in izučila, da se bodo v bo-

doče bolje zavedali svojih dolž-

nosti.

Za soboto je bila sklicana se-

ja za vse člane unije. Odzvalo

se jih je nad pet tisoč. Preči-

tan in pojasnjen jim je bil spo-

razum, katerega jim je pred-

sednik lokalne unije Harold

Kristofer tudi priporočal v spre-

jet. Stavkarji so sporazum z

veliko večino odobrili in se iz-

rekli za konec stavke.

V novi pogodbi bodo ostale

vse točke, ki jih je vsebovala

lanska pogodba. Poleg teh so

dosegli še nekaj drugih dobrih

določb, kot na primer, da imajo

unijski zastopniki vsak čas pra-

vico predložiti apel za zvišanje

plač, če vidijo tehtne razloge.

Člani mednarodne bratovščine voznikov (ADF) demonstrirajo pred stanovanjem državnega senatorja R. L. Egberta v New Yorku, ker je predložil protidelavski načrt v državni zbornici.

Tedenski pogovor

ANTON GARDEN

ANGLEŠKI KRAMARJI

Angleži so zopet pokazali, da so izvršni mednarodni kramarji. Bolj zaostale kolonije svojega svetovnega imperia, na primer Indijo, vladajo z batino, če ne gre drugače sipajo zakotne uporne vasi "podanikov" tudi bom iz zraka, kot so to delali v Indiji tiste dni, ko Mussolini nasečeval Abesince s strupenimi pi. Na drugi strani pa imajo za bolj civilizirane in neodvisne dele imperia svilene roke.

Ko jim je lani pričela poštno teči voda, grlo, ko so spoznali, da z monarkovsko kupi niso našli Hitlerja, pač pa so izgledi, da prej ali slej zahteval tudi kos britskega imperia, so se ponovno spomnili na Kanado. Zdržene države. V Washingtonu sicer p dokaj ugoden veter proti Londonu, toda nadvadna ameriška para ni preveč navdušena to, da bi šla v prihodnji vojni Amerika zop po kostanj v ogenj za Anglijo.

Se manj lojalnosti pa kaže Kanada do svoje "matere". Ko je pred nekaj meseci kanadski premier naznanil, da Kanada ne bo poslala n enega vojaka v Evropo, če se Anglija zaple v vojno, so v Londonu spoznali, da je že skraj čas, da pošljejo svojo kraljevo dvojico čez liko lužo.

Koliko sta angleška monarha "sementarizirala" med Ameriko in Kanado na eni strani Anglijo na drugi z ozirom na vojaško pomoč prihodnji vojni, je vprašanje, o katerem človeško le ugiha. Vsekakor pa je dejstvo, da je angleškim imperialistom ta obisk kralje dvojice bogato izplačal s propagandnega stališča. Tako dobre in tako ogromne publicitete bi ne mogli dobiti v ameriškem in kanadskem tisku, čeprav bi bili potrošili težke milijone dolarjev.

Za angleške mase je angleška monarhija lahko drag luksuz, toda angleškim kapitalistom in imperialistom se izborna izplača.

JEZA V PITTSBURGHU

Človeku se lahko vse pripeti. Tako so tudi Stalinovi fantje v Pittsburghu proglasili za "naprednjaka, ki brani Hearsta in slovesno reakcijo." Seveda "branim tudi Ameriko domovino." (Da sem "trockist", "glava venskih trockistov", so že nešteto krat povedali.) Razpall jih je moj članek, v katerem sem nekoliko posvetil njihovega anonimnemu članku v Enakopravnosti, da pobijejo razkrinkanje Stalinovega režima po bivšem generalu armade W. G. Krivitskyju, ki je imel di biti "likvidiran", toda je pred Stalinovi morilci ušel v Ameriko.

Fantje so v zelo veliki zadregi — in še v vji bodo! Ne radi tega, ker jaz "branim" Pircu in Debeveca, ali pa "Hearsta in drugo reakcijo", marveč vsled tega, ker morajo po nek iz Moskve kot papirje "branimi" demokracijo, na katero so še nedavno pljuvali in jo prekinjali, na drugi strani pa zagovarjati Stalinov režim, ki je položil v grob veliko rusko revolucijo in iz Rusije napravil slično ječo kot Hitler iz Nemčije, Mussolini iz Italije in Franco iz Španije.

Prižnavam, da odobranje takega režima ni lahko delo; to lahko dela le tisti, ki so politično zaslepljeni, da resnice ne spozna in tako ne spoznati, ali pa človek, ki je plačan takdo delo in moralno tako na nizki stopnji, se je v ta namen pripravljen poslužiti vsakega sredstva. In da so vodili Stalinovi fantje moji v zavajanju in zavajanju in da se na laži in na potvarjanja dobro razumejo, že dostikrat pokazali. Tako so storili tudi članku, v katerem me perejo.

Da pa te fante še bolj razveselim, bom priložil prestatil zadnji Krivitskyjev članek, je izšel v Saturday Evening Postu z dne 17. maja, v katerem razpravlja, zakaj je Stalin moril vse stare boljševike, kako jih je pri nas znan "izpovedi" in zakaj je insceniral kuške obravnave v Moskvi.

Članek je izredno zanimiv in nanj čitatelje sedaj opozarjam. Za tiste, ki so pogl bili v politične dogodke sovjetske Rusije v njih letih, predvsem v čarovniške moške procese, članek ni nobeno razodetje, kljub temu meče v marsičem novo luč na vso veliko zgodijo. Spisal ga je človek, ki je bil sam Stalinove mašine, sam zapisan smrti, toda je ušel le po golem naključju.

SESTMESEČNA STAVKA PRI HEARSTU

Stavka časnikarjev in upravnih delavcev, okrog 500 po številu, pri Hearstovih listih v Chicagu, pri Herald-Examinerju in Evening Americanu je zadnje dni že stopila sedmi mesec. Fantje še vedno upajo na to, go, toda potrebujejo pomoči. Lahko jim je s tem, ako ne podpirate Hearsta.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 20. junija 1919)

Domače vesti. Jugoslovenska Zastava kriva delovanje srbskih in slovenskih historistov v Ameriki, ki bi radi na razne načine odpravili Etbina Kristana iz javnosti.

Delavske vesti. Veliki val delavskih stavk širi po vsej Ameriki.

Po svetovni vojni. Nemški komunisti (s takovci) in ostali levčarji pritiskajo za versajskega miru. — Bela Kun s svojimi skimi sovjeti v zadnji obrambi.

Sovjetska Rusija. Iz Moskve poročajo, so rdeče čete okupirale trdnjavo Krasnogorsko v Finskem zalivu.

(Dolje na 3. strani.)

Novice starega kraja

Slovenije

MOYAC IN SAMOBOR

Danes so

prihajale v Zagreb vesti

iz katastrofalnih povodnjih

v dolini hrvatskih

Poplava je ponovno pri-

šla v pretekli noči in davi

v Samobor, priljubljeno iz-

stopno Zagrebčanov, kjer je

vso noč in danes ves

mesto preplavljeno. Voda je

na Glavni trg, kjer je ta-

kopal dvanaststropno

izstopno, da je v ne-

mestu so izpraznili ter

stavljene ves promet.

Karlovcu, ki ima nekaj nad

prebivalcev, je voda ob 2

voda vdrila na Glavni trg,

kjer je bil hud naliv in danes

se ljudje mogli po mestu pre-

važati le s čolni. Slike iz posa-

meznih predelov Kostanjevice

so zelo žalostne. Enako bedno

je stanje tudi v vseh bližnjih

krajih.

Tudi Skocijanska dolina je

zdaj enako prizadeta kakor pred

tednom. Cestna zveza s St. Jer-

nejem, Novim mestom in v Bre-

žicami je prekinjena, avtobus

lahko vozi čez Bučko in Rako.

"SLOVENEK" OBDOJEN ZA

KLEVTANJE PISATELJICE

ANGELE VODETOVE

Ljubljana, 31. maja. — Na

tožbo znane javne delavke in fe-

ministrične publicistke Angele

Vodetove se je vršila danes raz-

prava po tiskovnem zakonu pro-

ti odgovornemu uredniku "Slo-

venca" zaradi znanega in v na-

ši kulturni javnosti že dovolj

ozigosanega, v kulturno kritiko

zavitega napada na avtorico ob

izidu njenega drugega dela "Spa-

la in usode". V tiskovnem sena-

tu sta pod predsedstvom s. o. s.

Brelia sodelovala s. o. s. Le-

derhas in dr. Fellah, tožiteljica

in dr. Krivic, tožena odgovorne-

ga urednika pa dr. Miloš Stare.

V obtožbi zaradi prestopa

klevete po zakonu o tisku je to-

žiteljica Vodetova po svojem

pravnem zastopniku inkrimina-

la, da je pod naslovom "Kaj

pravite" priobčil članek, v ka-

terem med drugim piše, da je

to, kar avtorica širi kot neko

novo splošno moralo, le gola

marksistična propaganda za tiste

vrste svobodno ljubezen, kakr-

šno so skušali uresničiti v bol-

jševski Rusiji in v Španiji v po-

lnem nasprotju z dostojanstvom

žene in v pogin vsakega duhov-

nega življenja. Med drugim je

trdil članek pod omenjenim za-

glavjem, da bi bila Zveza aka-

demsko izobraženih žen, ki je,

kakor znano, ena med prvimi od-

ločno nastopila proti nedostoj-

nemu izrabljanju te nedopustne

kritike dela Angele Vodetove,

storila le svojo sveto dolžnost,

če bi bila protestirala proti šir-

jenju "take vrste nazorov, ki u-

ničujejo temeljne osnove našega

kulturnega sožitja in zakon po-

ničujejo v golo paritev," pa tega

ni storila, kakor je jadrkaval

"Slovenec".

V razlogih je obtožba med

drugim navajala, da pri taki ob-

tožbi prihaja pri nas v poštev

dejstvo, da v naših širokih ljud-

skih množicah tisti, ki bojda ši-

ri "propagando za boljševiško

svobodno ljubezen", velja za iz-

meček človeštva. Ta ljubezen je

po "Slovenecu" pisatelju v

popolnem nasprotju z dostojan-

stvom žene in v pogin vsakega

skupnega duhovnega življenja,

to so nazori, ki uničujejo tem-

eljine osnove našega kulturne-

ga sožitja, nazori, ki ponižujejo

zakon v golo paritev. Obtožnica

v razlogih dostavlja: ker se v

smislu naše domače terminologije

je "pari" le psi in druge živali,

je lahko razumeti, kaj vse oči-

ta inkriminirani članek zasebni

tožiteljici. In to v tako zvani

kritiki o knjigi, ki je bila čast-

no in pozitivno ocenjena ne le v

svobodni misli časopisih in re-

vijah, ampak prav tudi v kato-

ličkih revijah, v glasilu Leono-

ve družbe "Casu" in v reviji ak-

tivne in pozitivne katoliške in-

teligence, "Dejanje". V "Casu"

je dr. Breclj med drugim napi-

sal, da smatra "Spol in usode"

za delo, ki je pisano vseskozi

resno in dostojno, kot iskren

krik družabno čuteče ženske du-

še po človeških pravicah. Oce-

njevalec je pristavil k svojim

kritičnim izjavam svojo ar-

no željo, da bi ta krik vzdramil

naše ženstvo do zavesti njegove

življenjske naloge, s katero naj

bi si ustvarilo boljše usodo.

"Dejanje" pa je pisalo, da tvori

na osnovi naravne etike zgra-

jen ideal zakona, kakršnega po-

stavlja Vodetova, tudi katoli-

škemu človeku prirodni temelj,

na njem pa se pne neskončni

prostor onostranskih smislov in

smotrov in v zakramentalni po-

veznosti s cerkvijo odpira možu

in ženi brezmejne možnosti in

sredstva za rast in izpopolnitev.

V zagovor je obtoženo po svo-

jem pravnem zastopniku odkla-

njal vsakršen očitek klevete. Na-

vajal je, da je bila kritika vzvi-

šena nad vsakršnim osebnim ob-

računavanjem z avtorico knjige

in da se je pečala na popolnoma

nežaljiv način le z vsebino dela.

Zlasti je zagovor podčrtaval, da

se je avtorica posluževala le na-

vajanja marksističnih avtorjev

in da je prezrla od kraja vse ka-

toliške avtorje. Stališče avtorice

je vseskozi tako glede zakona

kakor tudi glede potomstva

protikatoliško, zato da je bila

dolžnost katoliškega lista, da je

delo kot kvarno zavrnil, češ da

pomeni rušenje osnov krščan-

ske morale, kakršna mora dove-

sti do popolnega propada. Kriti-

ka da zato ni bila le dopustna,

ampak s katoliškega stališča in

s strani lista celo obvezna.

V teku postopanja je predsed-

nik tiskovnega senata prečital

tudi izjave in mnenja prič, ki

jih je urednik navajal v svojo

obrambo. Ne da se reči, da so

mu dobro služile. Dr. Breclj je

izjavil, da je svojo kritiko v

"Casu" napisal prav zato, ker se

mu je kritika "Slovenca" zdela

za delo krivično in za avtorico

žaljiva kljub ideološkemu razho-

du med avtorico in kritiko. Univ.

prof. dr. Odar sicer ocenjuje

knjigo za zmotno v nazorih, je

pa mnenja, da z njo ni tako hu-

do, kakor je očitalo pisanje "Slo-

venca". Le Fran Terseglav "Slo-

venec" pisanja ni vzel za za-

lajivo kritiko, kvečjemu se mu je

zdelo znana kritika "Slovenske-

ga delavca" takšna, kakršno

"Slovenec" odklanja.

Zastopnik tožiteljice je v svo-

jem govoru, v katerem je pred-

lagal kaznovanje, naglasil, da se

avtorici podtika taki nazori, ki

jih široke ljudske množice pač

ne jemljejo v smislu "Slovenec"

znanege pisanja in razlage,

pa zato utegne škodovati nje-

ni časti. Nasprotno se je zastop-

nik obtoženega čutil, kako se

more tožiteljica sploh čutiti uža-

ljeno. "Slovenec" pisanje pa je

predstavljalo kot nekakšno iz-

redno dobrohotnost.

Sodniki so se priključili mne-

nju zastopnika tožiteljice. Obto-

ženega so spoznali krivim pre-

stopka klevete v smislu čl. 52.

točka 1. zakona o tisku. Obsodili

so ga na 180 din denarne kazni,

na 200 din odškodnine in tože-

ljici kot v načelu priznano pravi-

co do odškodnine, nadalje pa

so ga obsodili tudi na objavo te

sodbe na čelu lista prvega dne

po pravomočnosti sodbe, na pla-

čilo vseh stroškov kazenskega

postopanja in morebitne izvrši-

tve kazni, pa na 500 din povpre-

čnine. V razlogih te sodbe je pred-

sednik senata naglasil, da se je

senat v oporo te sodbe poslužil

teksta kritike in pričevanja prič,

med katerimi je sam dr. Breclj

bil mnenja, da je bila kritika ža-

ljiva. Sodisce je bilo mnenja, da

je pisanje "Slovenca" prekora-

čilo meje dopustne kritike, ker

je bilo treba vzeti v obzir splo-

šno mnenje širokega ljudstva, ka-

dar se govori, da so neki nazori

"nazori boljševiške Rusije", pro-

pagiranje svobodne ljubezni itd.

Proti tej razsodbi, ki je bila

s strani prisotnega občinstva

sprejeta z velikim odobravan-

jem, je zastopnik obtoženega

vložil predlog za revizijo posto-

panja.

DROBIŽ IZ PRIMORJA

Tinjan. — Ko se je vračal do-

mov, je bil od neznancev ustrel-

jen Tomaž Oplanič, star 27 let.

Oblasti poizvedujejo za zločinca.

Bazovica. — 47-letni kolekar

Josip Versič je padel s koleca,

ker se je zlomila os na spred-

njem kolecu. Ranil se je po ob-

razu in si pretrsel možgane.

Gorica. — Tovorni avtomobil

s priklopo trdnice Bernjak &

Glanesini iz Idrije z velikim to-

vorom desk se je na mostu, ki

pelje v Ločnik, prevrnil. V ti-

stem trenutku so bili na kraju

nesreče trije vojaši in neki ci-

villist. Vsi štirje so prišli pod

avtomobil, ki jih je na mestu

ubil.

Kobarid. — 31-letni Rudolf

Spenha se je hotel popeljati z

vzpenjačo, s katero vozijo drva

v dolino, ko mu je na sredi poti

nenadoma popustil pas, s kate-

rim je bil zavezan. Revez je pa-

dell v prepad in se na mestu ubil.

Opčine. — Oblasti so aretirale

po enem mesecu iskanja Ange-

lo Mijlić, ki je živel zadnje

čase v neki podzemni jami, da

bi se tako izognila zasledovanju

policije. Aretirana je bila zara-

di beraštva.

Palmanova. — V St. Maria la

Longa pri Palmanovi je nepri-

čakovano umrl tamošnji občinski

tajnik Jože Persič, naš ro-

jak, star 43 let, ki je pred pre-

mestitvijo tajnikoval v Šempe-

su. Zapusča številno nepreskrb-

ljeno družino.

Repentabor. — 71-letna Tava-

ra Ivana je pri padcu po stop-

nicaх zadela z glavo ob oster rob

in si prebila lobanjo. V težkem

stanju so jo prepeljali v bolni-

nico.

Škocijan. — V škocijanski jami

ni vedno delajo in prenavljajo

poti in steze. Napeljava elek-

trične razsvetljave še vedno za-

deva na velike ovire.

Tolmin. — Na cesti med Tol-

minom in Kobaridom se je mo-

torno kolo zaletelo v Devetakov

avtobus. Milčnik Josip Zulin, ki

jih široke ljudske množice pač

ne jemljejo v smislu "Slovenec"

znanege pisanja in razlage,

pa zato utegne škodovati nje-

ni časti. Nasprotno se je zastop-

nik obtoženega čutil, kako se

Trst. — Zaradi angine je um-

rla 63-letna Elvira Babič. Nje-

na mati, 83-letna Ivana Bensa,

ki je bila v zadnjih trenutkih ob

umirajoči hčeri, je padla zaradi

tega v globoko nezavest.

Trst. — Umrli so: German

Evgenij, 30 let, Hadolin por.

Stokelj Zora, 66, Molikar Jurij

82, Strain Matej 55, Brišek vd.

Cuk Antonija, 75, Pavlin por.

Jare 46, Stok Josip 54.

Vreme. — Sestradan volk je v

četrtak razmesaril posestniku

Francu Magajni 11 ovac. Ker so

mnogi odpeljali svojo živino na

pašnike v gore, so v resnih skr-

ber, da ne bi volja nadlega na-

predovala.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

sprejeto pod Heilovo adminis-

tracijo, z vsemi progresivnimi

elementi vred. V resnici je v

Wisconsinu zadnje čase več

stavk kakor pa jih je bilo preje,

kar vse skupaj pomeni, da je

reakcija med delavstvom vzbu-

dila borbeni duh.

Drugič pa ni nobenega dva-

ma, da je governor Heil uprte oči na

prihodnje volitve in se je s tem

izkazal za zvitega politika. Ra-

di politične situacije v državi bi

republikanci sploh ne mogli raču-

nati na zmago pri prihodnjih

volitvah, ako bi bil governor po-

slal milico nad stavkarje. S tem

bi bil dal progresivcem le mo-

gočno orožje za njegov lasten

poraz, s tem nastopom pa jim

je zmešal štreno, da bodo re-

publikanci lahko v kalnem ri-

barili.

Vsi znaki torej kažejo, da je

imel governor Heil uprte oči na

prihodnje volitve in se je s tem

izkazal za zvitega politika. Ra-

di politične situacije v državi bi

republikanci sploh ne mogli raču-

nati na zmago pri prihodnjih

volitvah, ako bi bil governor po-

slal milico nad stavkarje. S tem

bi bil dal progresivcem le mo-

gočno orožje za njegov lasten

poraz, s tem nastopom pa jim

je zmešal štreno, da bodo re-

publikanci lahko v kalnem ri-

barili.

Na drugi strani pa tudi Heil

dobro ve, da je Milwaukee za-

nje mesto, kjer lahko vlada raz-

bija stavke z brutalno silo, ne da

bi administracija plačala težak

račun za tako postopanje. Mil-

wauško delavstvo in progresiv-

ni elementi bi s takim governer-

jem ali drugim vladnim funk-

cionarjem gotovo obračunali pri

volitvah, ker Milwaukee je še

vedno več ali manj socialistična

trdnjava.

Christina Moseley, 192.

S pota

Prejel sem pismo od svojega

sošolca, s katerim smo rajali v

Planini, ki se danes nahaja tik

ob laški meji. Podajam ga delo-

ma javnosti. Kot znano, se pla-

ninska kotlina prehodi peš v par

urah. Mnogokrat jo čez noč za-

leje voda, ki priteče kot hudourn-

ik iz Cerkljanskega jezera in Po-

stojnske jame. Umevno je, da

vsa ta voda pohiti proti Ljubl-

ljani. Vsa ta voda se pretaka po

ondotnih kraških duplinah.

Ah, spomin! Naši obiskovalci,

ki so se tam ustavili, nekako

mrko omenjajo one lepe kraje.

Kdor zaide v one krásno zelene

gozdove, se spomni na pesnika,

ki poje: "Tam kjer beli so snež-

niki, Unca mala in velika, kjer

Postojna spodnja kras, s svojo

čudo vabi svet..." Spomenik

Vilharja je v rojstni vasi Plani-

ni, toda neki obiskovalec ga la-

ni videl, daš stoji skoraj tik ob

meji.

Spodaj priobčam pismo N. N.,

ker bo mogoče paznalo tudi

druge Planince, katerih je mno-

go v U. S. A. Pred par leti mi

je nekoč poslal več slik iz Pla-

ninske doline, po kateri se vije

v podobi velike črke S reka Un-

ca. Hvala neznatnemu pošilja-

telju za več lepih slik iz te doline.

Ne vem v kakih namenih je tudi

zapisal: "Po Planinski dolini te-

če voda Unca — kmalu pride

čas, da ti boš krvava tekla..."

Pismo od mojega sošolca se

glasi:

"Po dolgem času Vam zopet

pišem par vrstic. Najprej se

Vam zahvaljujem za Vaš cenje-

ni list. Hvala Vam, da se še ved-

no spominjate. Poročate, da ste

nekaj prispevali za nagrobni spo-

menik pokojnega župnika An-

dreja Hribarja. Pismo sem dal

prečitati njegovi stari materi, ki

se Vam zahvaljuje, a žalbog nje-

Ben Gold, predsednik unije
krznarskih delavcev.

ni nikdo dal niti para, kar ste

njej poslali za spomenik njene-

ga sina. Prosim Vas, da opomni-

te ono osebo, kateri ste izročili

denar. Mogoče ga je pozabil iz-

ročiti.

"Tu smo imeli velik strah pred

vojno, ker bi šla naša Slovenija

v prah. Bilo bi razdejano Jeru-

zalema, umoril in poboji. Pa u-

pajmo, da se bo zadeva pomi-

nila.

"Na 19. maja je umrla Mr-

harjeva Franca v Kačji vasi.

Pokopali so jo v Postojni, toda

ker je v oporoki zahtevala, so jo

pripeljali v Planino. Stara je bi-

la 80 let. — Umrli je Milavčev

Zan, ki je zdravnikoval na Du-

naju. Star je bil 68 let. — Pe-

kavo Mico so dali v hiralnico v

Ljubljano. Stara je 82 let. Ta-

pela je star 90 let, Maček prav

toliko in več drugih je, ki so do-

segli veliko starost.

"Dne 25. aprila smo v Planini

ustanovili tujsko prometno dru-

štvo. Sedaj bomo naredili lepo

stezo čez borovce na vrh do cer-

kvice in nekaj klopi. Predsed-

nik društva sem jaz, a denarja

nima mlado društvo..."

Tako mi piše prijatelj.

Matija Pogorelec.

Amerikanci slovan- ske narodnosti

Po ljudskem štetju l. 1930 je

številno tujerodnih prebivalcev

Združenih držav, ki so iz po-

glavnih slovanskih dežel, zna-

šalo 3.134.644 in njihovih tukaj

rojenih otrok 4.743.799. Urad-

ne statistike rabijo izraz "for-

eign stock", ki vsebuje tujerod-

ce (prvo generacijo in njihove

tukaj rojene otroke (drugo ge-

neracijo); skupni "foreign

stock" iz Poljske, Rusije, Čehos-

lovaške, Jugoslavije in Bol-

garske je torej znašal 7.878.443

oseb. Te in druge zanimive po-

datke lahko najdete v knjigi

"Čehi in Slovaki v ameriškem

cenzu, in drugi Slovani", ki jo

je pripravil Thomas Capek,

pisatelj knjige "Čehi v Ame-

riki."

Mr. Capek zasleduje podatke

o slovanskih skupinah v pre-

jšnjih ljudskih štetjih in omenja,

da so bili Rusi prvi, ki so se po-

javili v Ameriki kot precejšnja

skupina prebivalstva. L. 1820

je 20 priseljencev prišlo iz Ru-

sije. Do l. 1870 je njih število

naraslo na 1130. Višek prisel-

jevanja iz Rusije je bil dosežen

l. 1913, ko je 291.040 ruskih

podanikov dospelo v ameriške

luke. L. 1930 je bilo 1.153.528

ameriških naseljenecv, ki so se

rodili na Ruskem in število nji-

hovih tukaj rojenih otrok je

znalo 1.516.214.

Poljska je bila pripoznana

kot posamezna dežela v ameri-

škem ljudskem štetju že l. 1860.

L. 1930 je bilo v tej deželi 1-

268.583 ljudi, rojenih na Polj-

skem in število njihovih tukaj

rojenih otrok je znašalo 2.073-

615. Ker se vsi ti podatki ozi-

rajo le na deželo izvora in ne na

narodnost, so seveda v te šte-

vilke uračunani tudi židje iz

Poljske in Rusije.

Poljski so do leta 1930 tvorili

največji odstotek slovanskih de-

lavcev v poglavitnih industrijah

dežele. Bili so osredotočeni v

državah Pennsylvania, New

York, Illinois, Michigan, New

Jersey, Wisconsin in Massachu-

setts — v rafinerijah sladkorja,

v tovarnah za pohištvo, v jamah

bituminoznega premoga, v veli-

kih klavnicah in v tovarnah

usnja. V mnogih predelih Vzhod-

ne in Srednjega zapada so se

zacele razvijati lepe poljske

farme.

Čehi so se prvič pojavili v

ljudskem štetju l. 1870. Onega

leta je prišlo 39.652 čeških pri-

seljencev, njihovo priseljevanje

pa sega nazaj do revolucionar-

nega leta 1848. L. 1930 je bilo

v tej deželi 491.638 oseb, roje-

nih v Čehoslovaciji in ljudsko

štetje je zabeležilo 890.441 nji-

hovih tukaj rojenih otrok.

Čehi nadkrijujejo vse druge

slovanske skupine, kar se tiče

poljedelstva. Češke farmarje

najdemo večinoma v državah

Nebraska, Texas, Wisconsin,

Minnesota, Iowa, Kansas, Okla-

homa in v obeh Dakotah. V

državi New York so se lotili in-

dustrije tobaka in cigar; v Cle-

velandu jih najdemo v rafineri-

jah petroleja in v jeklnah, v

Chicago v klavnicah. Slovaki

so se naselili v premogovinskih

vzhodnih državah. Že l. 1920 je

KRALJ ALKOHOL

ROMAN

Spisal JACK LONDON

Is angleščine prevedel JOS. POLJANEC

Te todayje sem imel rad. Čakal sem čedaje bolj komaj, kdaj bodo gotovi. Pili smo jih redno: enega pred zajtrkom, enega pred kosilom, enega pred večerjo in naposled še enega, ko smo šli spat. Opila se nisva nikoli. Povem pa, da smo bili po štirikrat na dan prav židane volje. In ko je bil Toddy sredi križarjenja poklican po opravkih nazaj v San Francisko, sva s Cloudesleyjem skrbela za to, da nam je mladi Koreanec mešal tododje natančno po njegovem predpisu. Ampak tako je bilo samo na ladji. Ko sem bil zopet na suhem, doma v svoji hiši, nisem pil te pijače ne pred zajtrkom za predrame, ne preden sem legel spat za spanec. In od takrat nisem nikdar več pil vročih tododjev in tega je že precej let. Toda glavno je, da sem imel te tododje rad. Veselo razpoloženje, ki so ga vzbudili, je bilo čudovito. Bili so zgovorni spreobračevalci h kralju Alkoholu v svoji neznanji lokavosti. Šegetaje so vzbujali nekaj, čemur je bilo usojeno, da vzraste v vsakdanje in smrtonosno poželenje. In jaz tega nisem vedel, niti sanjalo se mi ni o tem — meni, ki sem leta in leta živel s kraljem Alkohonom in se posmeoval vsem njegovim brezuspešnim poskusom, da bi me pridobil.

OSEMINDVAJSETO POGLAVJE

Del mojega okrevanja od dolge bolezni je bil ta, da sem našel veselje v malenkostih, v stvarih, v spuščanju zmajev, v igranju mane v plavališču, v nedolžnem nagašanju konjem, v reševanju mehaničnih ugank. Posledica tega je bila, da sem se naveličal mesta. Na posetstvu v Dolini meseca sem našel svoj raj. Opustil sem življenje v mestu. Vse, kar so mesta imela zame, je bila godba, gledišče in turške kopeli.

Godilo se mi je dobro v vsem. Delal sem naporno, se igral naporno in bil jako srečen. Bral sem več leposlovnih in manj znanstvenih stvari. Studiral nisem niti desetino toliko, kot sem studiral v preteklosti, v tistih letih, ko sem se pripravil na pisateljevanje.

Ampak blizal se je čas, kolikor morem videti, brez vzroka in zveze, ko sem se moral začeti pokoriti za dvajsetletno pajdašanje s kraljem Alkohonom. Tu pa tam so k meni na posetstvo prispeli gostje in ostali nekaj dni. Nekateri niso pili. Za tiste pa, ki so pili, je bilo pomanjkanje vsakega alkohola huda neprilika. Meni ni bilo mogoče, da bi se bil pregrešil zoper svojo gostoljubnost s tem, da bi jih prisilil prenašati to nepriliko. In naročil sem celo zalogo — za goste.

Nikdar se nisem dosti zanimal za cocktaile, da bi vedel, kako se delajo. Zavoljo tega sem se obrnil do nekega krčmarja v Oaklandu, naj jih napravi v večji množini in mi jih pošlje. Kedar nisem imel gostov, nisem pil. Začel pa sem opaziti, da sem bil vesel, ko sem končal svoje dopoldnansko delo, ako je bil kak gost v hiši, da sem lahko pil kak cocktail z njim.

Bil pa sem tako čist alkohola, da me je že en sam cocktail povzdignil. En sam cocktail mi je razžaril duha in pričelgetal smeh na usta za tistih par minut, preden sem sedel za mizo in pričel s prijetnim opravkom zauživanja. Po drugi plati pa je bila moč mojega želodca, moje alkoholne odpornosti toliko, da je bil en sam cocktail samo iskrica žara, samo majhen požarelec za nasmešek. Nekoč mi je neki prijatelj odkrito in brez sramu predlagal drugi cocktail. Spil sem tudi drugi cocktail z njim. Zar je bil trajnejši in toplejši, smeh je bil veselejši in glasnejši. Človek ne pozabi takih izkušenj. Včasih skoraj mislim, da sem zato začel zares piti, ker sem bil tako zelo srečen.

Spominjam se nekega dne, ko sva Charman in jaz napravila dolgo ježo po gorovju. Služabništvo sva dala tisti dan prosto, midva pa sva se vrnila pozno ponoči k prav prijetni večerji. O, kako lepo je bilo, da sem doživel tisto noč; večerja se je pripravljala, midva z ženo pa sva bila sama v kuhinji! Bil sem na višku veselja do življenja. Stvari, kakor knjige in doganjanje resnice, zame ni bilo. Moje telo je bilo sijajno zdravo in zdravo utrujeno od dolge jeze. Dan je bil krasen. Noč je bila krasna. Jaz pa sem z žensko, ki mi je bila zakonska družica, piknikoval v veselji samoti. Skrbil nisem imel nobenih. Računi so bili vsi plačani in denar je vrel k meni. Bodočnost se je vedno bolj odpirala pred menoj. In prav pred mano so na žerjavici brbotale preokusne stvari, najin smeh je žuborel in moj želodec se je oglašal s prelestnim tekom.

Imel sem tajnika

Jože Kranjc

Ko sva nekoč z znancom ustanovila pridobitno podjetje, sva si — menda mora biti tako — razdelila naslove. Mene je doletelo, biti ravnatelj — on pa je bil upravnik. Sicer sem se tega, kot vsake stvari, kmalu naveličal in prepustil podjetje svojemu družabniku, vendar pa sem med tem časom doživel nekaj zanimivih dogodivščin, od katerih se mi zdi najboljša ta z mojim tajnikom.

Nekega dne namreč je potrkalo na moja vrata, zahteval sem:

"Noter!" Vrata so se odprla, na pragu pa se je prikazal dolg, suhljat človek z drobnimi, rjavimi očmi, s katerimi je neprestano mežikal. V rokah je imel velik črn klobuk, lasje pa so mu bili pšenično rumeni in so mu padali v dveh mogočnih slapovih na obe strani lice. Prijazno se je smehljajal nekaj časa, potem pa je stopil nekaj korakov naprej, stegnil svojo dolgo, koščeno roko, segel z njo v mojo in izjavil:

"Andrej Paceluj sem. Pišem. Pa sem se odločil, da vzamem službo pri vas."

Resnica je bila, da smo takrat res nameravali vzeti človeka, ki

Počutil sem se tako dobro, da je nekje v meni vstal nekaj nenasiten pohlep, da bi se počutil še bolje. Bil sem tako srečen, da sem želel svojo srečo še bolj povečati. In vedel sem, kako. Deset tisoč stikov s kraljem Alkohonom me je to naučilo. Nekaterikrat sem romal iz kuhinje k steklenici s cocktailom in vsakikrat jo zapustil za obilno mero cocktaila bolj prazno. Učinek je bil prekrasen. Nisem bil okrogel, nisem bil v rožcah, ampak ogrelo me je in razžarilo in moja sreča je bila neizmerna. Kakor mi je bilo življenje blagonaklonjeno, sem to blagonaklonjenost še povečal. Bila je velika ura mojega življenja — ena največjih. Toda za to sem plačal, plačal mnogo pozneje, kakor se bo videlo.

Neki dan tik pred kosilom, ko je bilo dopoldansko pisanje opravljeno, sem spil en cocktail sam, dasi nisem imel nobenega gosta. Od tedaj naprej sem vsak dan pred kosilom spil po en cocktail, kedar ni bilo gostov. Zdaj pa me je imel kralj Alkohol v pesti. Začel sem redno piti. Začel sem piti sam. In začel sem piti ne iz gostoljubja, ne radi okusa, ampak zastran učinka.

Tisti vsakdanji cocktail pred kosilom sem potreboval. Nikdar pa mi ni šinilo v glavo, da utegne biti kak vzrok, iz katerega naj bi ne pil. In za to sem plačal. Da sem hotel, bi bil vsak dan lahko plačal za tisoč cocktailov. In kaj je bil en cocktail — en sam cocktail — meni, ki sem toliko let ob toliko priložnostih spil nezmerne množine močnejših pijač, ne da bi mi kaj bilo?

Moje življenje na kmetih je bilo urejeno takole: Vsako jutro ob pol devetih, ko sem že od četrte ali pete ure zjutraj v postelji kaj čital ali opravljal korekture, sem sedel k pisalni mizi. Razine male pisarje so mi dale opravka do devetih in brez izjeme ter točno ob devetih sem začel pisati. Ob enajstih, včasih nekoliko minut prej ali pozneje, je bilo mojih tisoč besedi dovršenih. Kake pal ure sem še pospravljaj pisalo mizo in moje dnevno delo je bilo končano, tako da sem ob pol dvanajstih s posteljo vrečo in jutranjim časnikom legel v mrežnico o drevjem. Ob pol ene sem kosil, popoldne pa sem plaval in jездil.

Neko jutro sem o poldvanajstih šel in spil en cocktail, preden sem legel v mrežnico. To se je v naslednjih dopoldnevih seveda ponavljalo in sem vselej spil še en cocktail tik pred kosilom ob eni. Kmalu sem se zalotil, da sem si sedeč pri pisalni mizi sredi svojih vsakdanjih tisoč besedi zaželel tistega cocktaila ob poldvanajstih.

Sedaj šele sem se dodobra zavedal, da sem si pozelel alkohola. Pa kaj zato? Nisem imel strahu pred kraljem Alkohonom. Predolgo sem bil v družbi z njim. Pijača me je izmordila. Bil sem previden. Nikdar več se ne bi napil čez mero. Poznal sem nevarnosti in pasti kralja Alkohola, različne načine, po katerih me je skušal v preteklosti umoriti. Toda bi opil. Vse, kar sem si želel, je bilo samo, da vse tisto je minilo, davno minilo. Nikdar več se ne bi napil do otopenosti. Nikdar več se ne ogrejem in razžarim, da si vzdam veselost in položim smeh v grlo in narahlo oživim črne domišljije v svojih možganih. O, bil sem vseskozi gospodar nad seboj in kraljem Alkohonom.

DEVETINDVAJSETO POGLAVJE

Toda isto dražilo v človeškem organizmu ne bo trajno enako učinkovalo. Ščasoma sem spoznal, da mi en cocktail sploh ni dal nobenega sunka. En cocktail me je pustil hladnega. Ni me ne razžaril ne usmejalo. Treba je bilo dveh, treh cocktailov, da so povzročili prvotni učinek enega. In jaz sem potreboval ta učinek. Prvi cocktail sem spil ob poldvanajstih, ko sem nesel jutranjo pošto s seboj v mrežnico, drugega uro pozneje tik pred kosilom. Navadil sem se, da sem zlezal deset minut prej iz mrežnice, da sem utegnil z dostojnostjo izpiti dva cocktaila več pred jedjo. To je postalo pravilo — trije cocktaili v uri med mojim delom in kosilom: In dve najbolj nevarni pivski navadi sta: piti redno in samotno.

Vedno me je bila volja piti, kedar je bil kdo pri meni. Ako nikogar ni bilo, sem bil sam. Potem sem naredil še en korak naprej. Ako sem imel v gosteh človeka z omenjenim pivskim kalibrom, sem jaz spil dva kozarca, ko je on enega — en kozareček z njim, drugega pa brez njega in tako, da on ni vedel za to.

(Dalje prihodnjic.)

bi nosil stvari na pošto in tekal, kamor bi bilo potrebno.

"A res?" sem mu odgovoril.

"Torej ste se odločili?"

"Da, da!" je veselo prikimal, potem pa je naglo poskočil in segel v žep, od koder je privlekel izrezke časopisov, razne iztrgane liste, tipkane rokopise in listke, vse skupaj je porinil pred me in obrazložil:

"To so moja dela. Morate jih prebrati. Veste, pišem socialne stvari in — navdušeno se je udaril po prsih — "— že dvakrat sem bil zaplenjen."

Položil sem roko na papirje in vprašal:

"Torej ste pisatelj?"

Prizor iz manevrov angleškega vojaštva, ki so se nedavno vršili pri Aldershotu.

Pokimal je z glavo nekajkrat zaporedoma, nato pa je udaril po mizi in oči so se mu zasvetile v čudnem ognju, ko je vzkliknil: "Da! Pokazati hočem, kakšni so kapitalisti, ti debeluharji, ki posedajo po pisarnah, zapeljujejo stroje in pijejo šampanje — mi pa, jaz pa še za obleko nimam."

Prekinil sem ga:

"Ali mislite, da je posamezen človek kriv, da se nahajamo v socialni borbi? Ste mnenja, da je gospodarski stroj družbe krivičen zaradi debelosti kakšnega ravnatelja? Ali se vam morda zdi, da nekakšen višji uradnik, ki opravlja posle, ki so vsled sistema družbe nasprotni s hoteljem proletariata, da ta uradnik ne more biti kot človek dober, čist, srečen sam v sebi in usmiljen?"

"Ne!" je skoro zavpil.

Nasmehnil sem se, sam ne vem zakaj, segel sem po slušalki in že sem dobil odgovor, naj fant kar ostane, če se mi zdi sposoben in delaven. Nato sem vstal in s svojim najmočnejšim glasom skoro zapel:

"Gospod, službo imate!"

Andrej Paceluj je — kot bi mignil — sedel nazaj na stol in položil obe roki na mizo, potrkal s prsti po svojih papirjih, nekaj premišljeval, potem pa je naglo vstal, napravil nekaj korakov sem in tja po sobi, nazadnje pa se je ustavil pred menoj in me pogledal s svojimi radovednimi, otroškimi očmi, čez čas pa je vprašal:

"Ali jih je več tu v službi?"

"Seveda so," sem mu odgovoril.

"Kdo pa?"

"Več jih je."

Njegove oči so postale nena doma otožne. Začele so nekam tužno mežikati, iz njih pa je gledalo nekaj, podobno prošnji.

"Kaj vam je?" sem ga vprašal.

Za spoznanje je sklonil glavo, zato je čisto potihlo dejal:

"Kaj bom pa delal?"

A tako, sem si mislil, čakaj me, fant! Z neko strašno hudo bijo sem mu začel razlagati, kaj je pisarniški sluga. Priporočeval sem mu, kako bo moral tekati zdaj sem, zdaj tja, nositi zavoje na pošto in na postajo (tu pripomnim, da mi — razen pisem — nisimo sploh ničesar razpošiljali), hoditi od dolžnika k upniku — in ko bo vse to opravil, bo moral pozno v noč voditi še knjige in vse dopisovanje, ko pa bo to končal, bo razmnoževal okrožnice, da pa bo za vse to naravnost po pasje plačan ...

Toda silno sem se motil, ko sem mislil, da ga bom spravil s tira. Paceluj se je zamišljeno smehljaj in se čeljusti po laseh in vratu, ko pa sem končal, se je podrsal z dlanjo ob dlan in je rekel:

"Ne gre za to, za nekaj več gre!"

Začuden sem ga pogledal in sem videl, da so njegove oči nedolžne, dobre, skoro otroško vdane in vlažne, on pa je z majhno rdečico na obrazu nadaljeval:

"Vidite, pisatelj sem. Pisatelj, med nekaterimi celo priznan. In zdaj: sluga! Andrej Paceluj — sluga! To ne gre! Gre za titul, za naslov, za kakšno posebno oznako."

Nasmehnil sem se in sem mu odgovoril:

"Kako naj vas kličemo drugače? Ali naj vas morda proglasim za svojega tajnika?"

Ta hip je poskočil, kot bi ustretil vanj. Razprostrl je roke,

kakor bi me hotel objeti in je vzkliknil:

"Da, gospod! To je prava beseda. Še meni bi ne prišlo na pamet. Tajnik! Da! Recite: da!" in me ni pustil, da bi odprl usta. "Ah, saj vem," je nadaljeval, "da ste za to. Hvala vam. Jutri pridem. Na avdijence!"

Pomahal mi je z obema rokama in je izginil skozi vrata.

Prihodnji dan se je usidral v sosedni sobi. Tam je premostil nekaj miz, postavil svoj strojek k mizici pri oknu in začel tipkati. Sredi dopoldneva sem ga poklical in ga poslal po znamke. Jezno je pograbil denar in odšel. Minila je ura, minili sta dve, prišlo je poldne, ni ga bilo. Poslal sem strojeopisko, da smo lahko uredili tekoče delo. Ko sem se popoldne vrnil v pisarno in ga prijel, kod je hodil in kaj je delal vse dopoldne, je odgovoril:

"Kaj tišcite vame, saj ste že vse uredili. Zdaj pa, prosim, me pustite pri miru, kajti prav ta trenotek tipkam eno svojih najboljših stvari in ne maram, da bi me kdo motil."

Res sem odšel v svojo sobo in sem se, sam ne vem zakaj, glasno smejal.

Zvečer je potrkalo na moja vrata in vstopil. Obraz se mu je veselo smejal, redki pšenični lasje so mu padli na čelo in globoko je dihal.

"Kaj vam je?" sem ga vprašal.

Brž je odgovoril:

"Prosim, pojdite z menoj, takoj pojdite z menoj!" Govoril je tako ljubeznivo, da sem res vstal in šel z njim. Peljal me je po stopnicah na cesto in po njej v gostilno. Sedla sva za mizo v čisti samotni sobi, naročil je vina, potem pa je naglo vstal in dejal:

"Tako mi leži na duši, da ne morem čakati več. Kar precej bom prebral."

Potegnili je iz žepa list in je prebral z navdušenim glasom tole pesem:

Črna noč je potegnila svoje rdeče roke, kamor sežejo, povsod gore ožgani dimniki in jok gre v noč, skrivljena so telesa in veje pokajo pod nogami, skozi okna kavarn sije beli dan in moj gospodar objema moje dekle, v alavpin teče šampanje čez bele roke, konj pred kočijo, človek, ki čaka na smrt.

Počakal je trenotek, potem pa se je odtrgal od mize, stopil nekajkrat po sobi sem in tja, nato pa je obstal, nekaj hipov strmel sam vase, kot bi bil v nekakšnih sanjah, potem pa se je pogljal proti meni in skoro zavpil:

"Midva se morava tikati!"

nakar me je objel in poljubil.

William Leader, predsednik nogavičarske unije v Philadelphiji.

Potem mi je ves večer pravil ti, jaz seveda njemu tudi, nazadnje pa sem moral dati za pijačo. Sam ne vem, kdaj in kako sem se ga nalezal na žive in mrtve in pozno v noč sva pila bratovščino kar zapored. Le toliko še vem: ko je Andrej Paceluj svojo pesem še enkrat prebral, sem se zjokal na ves glas, tako me je pretresla.

Od tistega večera dalje je bilo v pisarni vse narobe. Če sem Paceluja kam poslal, mi je mirno odgovoril, naj ga pustim pri miru in naj grem sam. Kadar mene ni bilo, je on sedel za mojo pisalno mizo, pregledoval je predale, brskal po papirjih, in ko sem se vrnil, mi je dajal nasvete in me ozmerjal za karkoli. V strojeopisnici je hodil sem in tja, godrnjal je in se neprestano kregal, skratka, delal ni prav nič in še na svoje pesmi je popolnoma pozabil. Ko je prišel zadnji dan meseca, je napisal dolgo spomenico o zvišanju plače, v kateri je zahteval troje: prvič, da njega vpišemo za solastnika, češ da je tajnik duša podjetja, drugič naj si takoj dobimo še enega uradnika, ki bo podrejen le njemu samemu, tretjič, naj mu podjetje takoj izplača večjo vsoto denarja za odškodnino, ker v tej službi ne more pesnikovati. Zraven je zaračunal obrabo stroja in izgubo časa za sestavljanje spomenice.

Ko sem prebral spomenico, sem naglo vstal, odšel k solastniku in mu povedal to storijo, ta pa se mi je zaamejal v obraz in me potolažil, češ, kar si skuhal, to sam pojel. Vrnil sem se in odredil, naj se Andrej Paceluj premešči v knjigovodski oddelek, ki ga je moj družabnik vodil osebno. Paceluja pa sem potolažil, da je to napredovanje. In tako

sem imel tri lepe dni življenja polne miru in reda. Toda četrty dan! Nisem bro sedel za mizo, ko je naš sosedni sobi hrup. Nenadoma se vrata odprla in pred me je stal Andrej Paceluj, ves obraz. Sprva je brez besed hal z rokami po zraku, nato je začel vpiti:

"Vi, zajedalec, kapitalist, ko torej? O, saj grem! Greš še žal vam bo! Mene na In tako dobro sem se počel kaj. Življenje bi dal za po — in zdaj! In z vami sem kal! Banda! Za milijon ne nem več tukaj, vi pa me na cesto! O, jaz vam že zem!"

Zaloputnil je z vrati in ni bilo. Ko sem povprašal, ni bilo, sem zvedel, da je Andrej Paceluj odšel v drugi oddelek počenjal tako, kakor vse dni prej po ni — moj družabnik pa kratkoma odpustil.

Tako sem izgubil svojega nega tajnika v življenju. Sem že povedal, sem se tu sam kmalu naveličal enolič ki jo zahteva ravnateljski slovi, in sem prenehal sodelovati v kapitalističnem podjetju, mer mi je seveda za zmerno klenkalo, da bi še kdaj imela tega tajnika. Andreja Pac pa nisem več srečal, ališale, da je izdal svoje pesmi zdaj prodaja od človeka do človeka, zraven pa razlaga nazore. Menda je čisto sre

Listen to and Advertise

PALANDECH'S YUGOSLAV

Folk Songs and Music

Tamburitza Orchestra

Station WVAE, Every Sunday

536 S. Clark St., Chicago — Har

Knjige Cankarjeve družbe

Cankarjeva družba v Sloveniji je za leto 1939 izdala sledeče štiri knjige:

1. Koledar, z bogato vsebino in krasno ilustriran.
2. Pomlad človeštva. Spisal dr. Živko Topalović.
3. Taki so ljudje. Roman s francoskega podeželja. Spisal Roger Martin du Gard.
4. Španski testament. Knjiga o civilni vojni v Španiji. Spisal Arthur Koestler.

Vse te štiri knjige dobite po pošti za \$1.25.

Naročila pošljite na naslov:

PROLETAREC

2301 So. Lawndale Avenue - Chicago, Ill.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ena družina in ena letna naročnina. Naročnik plača pri vpisu \$1.25, če je član, \$2.50, če je družina. Če se naročnik prikaže na konvencijo, se mu vrne \$1.25. Če se ne prikaže, se mu vrne \$2.50. Če se naročnik ne prikaže na konvencijo, se mu vrne \$1.25. Če se naročnik ne prikaže na konvencijo, se mu vrne \$2.50. Če se naročnik ne prikaže na konvencijo, se mu vrne \$1.25. Če se naročnik ne prikaže na konvencijo, se mu vrne \$2.50.

Za Zdrž. države in Kanado \$6.00	Za Cincere in Chicago \$1.25
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 3.60
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 2.40
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 1.20
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... nič

Za Evropo je.....\$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali mandat. Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnik. Pošljite—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj del, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupaj naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu. Naročnik v obnem doplačati dotično vsoto listu Prosveto. Ako tega se ne dela, tedaj mora upravništvo snizati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljite naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družine.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. družine.....

3).....Čl. družine.....

4).....Čl. družine.....

5).....Čl. družine.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....